

6. Сурч боловсрох эрх

37. Иргэдийн сурч боловсрох эрхийг Монгол Улсын Үндсэн хуулиар баталгаажуулж, суурь боловсролыг бүх нийтэд үнэ төлбөргүй эзэмшүүлж байна. Иргэдийн сурч, боловсрох эрхийг хангах тогтолцоо нь албан ба албан бус боловсролын нэгдэл байна. Албан боловсролын тогтолцоо нь сургуулийн өмнөх, 6 жилийн бага, 9 жилийн суурь, 12 жилийн бүрэн дунд боловсрол, мэргэжлийн боловсрол, дээд боловсрол олгох сургалтын байгууллагуудаас бүрдэнэ. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн 76.7%, бага боловсролын насны хүүхдийн 94.2%, суурь боловсролын насны хүүхдийн 89.8% нь албан боловсролд хамрагдсан. Засгийн газраас орлого багатай, нийгмийн эмзэг бүлгийн хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулах зорилгоор “Үдийн цай”, “Хүүхэд бүрт компьютер” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, тэднийг хичээлийн хэрэглэл, сурах бичгээр үнэ төлбөргүй хангаж байгаа нь бага, дунд боловсролын түвшинд хүүхэд бүрт суралцах адил тэгш боломжийг олгоход үр дүнгээ өгч байна. Монгол орны хөдөөгийн нүүдэлчин малчдын хүүхдийг сургуульд хамруулах зорилгоор сум, багийн сургуулиудад дотуур байр барьж, зардлыг нь төрөөс хариуцдаг. 2009-2010 оны хичээлийн жилд дотуур байранд амьдрах хүсэлт гаргасан малчдын хүүхдийн 54.6% дотуур байранд амьдарч байна. Гэвч сургуулийн насны хүүхэд сургуулиас завсардах нь бүрэн арилаагүй, 2009 оны 9 дүгээр сарын байдлаар суурь боловсрол эзэмших насны нийт хүүхдийн 0.8% сургуулиас гадуур байгаагийн 61.0% нь хөвгүүд байна. Завсардалт олон шалтгаантай боловч дийлэнх нь ядууралтай холбоотой байна.

38. Монгол Улсын төрөөс боловсролын талаар баримталж буй бодлого нь иргэдийнхээ эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэх, сэтгэл хангалуун амьдрахад шаардлагатай боловсролын хэрэгцээг чанартай хангах үйлчилгээг төр, хувийн хэвшлийн хамтын оролцоо, санаачилгад тулгуурлан хөгжүүлэхэд оршино. Үүнтэй нийцүүлэн бүх шатны боловсролын агуулгыг шинэчлэх ажил үечлэн хийгддэг бөгөөд ерөнхий боловсролын ахлах сургуулийн шатнаас ажил мэргэжлийн баримжаа олгох, суралцагчид хэрэгцээ сонирхлынхоо дагуу хичээлээ сонгон судлах боломж бүрдүүлж байна. Ерөнхий суурь боловсрол эзэмшсэний дараа ахлах сургууль, эсхүл мэргэжлийн боловсролын сургуульд шилжин сурах сонголттой бөгөөд мэргэжлийн боловсролын сургуульд орсон тохиолдолд сургалтын зардлыг төрөөс хариуцаж, суралцах хугацаанд нь дотуур байраар хангаж, тэтгэлэг олгодог. Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчдад зориулсан тусгай сургуулиас гадна ердийн сургуулиудад тусгай анги зохион байгуулдаг. Монгол Улсын хэмжээнд ерөнхий боловсролын 6 тусгай сургууль хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд сэргээн засах үйлчилгээ үзүүлж, бага, суурь, бүрэн дунд боловсрол, мэргэжил эзэмшүүлэх сургалт явуулж байна. Сургуулиас завсардсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд дүйцсэн хөтөлбөрөөр боловсрол нөхөн олгож байгаа нь тэднийг амьдрал, хөдөлмөрт бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлсэн хэлбэр болж байна.

39. Дээд боловсролын сургуулиудад суралцах чадвараар нь сонгон шалгаруулж элсүүлдэг. Бага орлоготой, бүтэн өнчин, хөгжлийн бэрхшээлтэй, малчин өрхийн суралцагчдад Сургалтын төрийн сангаар дамжуулан төрөөс санхүүгийн дэмжлэгийг буцалтгүй тусламж,

хөнгөлөлттэй зээл хэлбэрээр олгодог. Сурлагын өндөр амжилт үзүүлсэн, авьяаслаг оюутнуудад нэрэмжит тэтгэлэг, урамшуулал олгож байна. Байнга оршин суудаг газраасаа өөр газарт суралцаж байгаа суралцагчдад орон нутагтаа ирж очих замын зардал, хот суурин газрын оюутнуудад тээврийн зардлын хөнгөлөлтийг төрөөс хариуцан санхүүжүүлдэг.

40. 1990-ээд оноос хэлбэршин төлөвшиж буй албан бус боловсрол нь боловсролын тогтолцооны бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Энэхүү боловсрол нь сургууль завсардсан хүүхэд, залуучуудад боловсролыг нөхөн олгох, насанд хүрэгчдийн мэдлэг боловсролоо шинэчлэх хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээг орон нутаг дахь гэгээрлийн төв, албан боловсролын байгууллагуудтай хамтран, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан хүргэж байна. Боловсролын тогтолцооны нэг бүрэлдэхүүн хэсэг болох албан бус боловсролын хэлбэрийг ойрын жилүүдэд иргэдийн насан туршийн боловсролын хэрэгцээг хангах хүртээмжтэй хүчирхэг сүлжээ болгон бэхжүүлэх шаардлагатай байна.